

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
KÉTÉLTŰ- ÉS HÜLLŐVÉDELMI SZAKOSZTÁLY

ÉVES JELENTÉS

2014.

Tartalom

Haragos sikló program	1
Pannonyík program	4
Mátra felmérés	6
Országos Kételtű- és Hüllőtérképezés Program	7
Évzáró ülés	8
Év hüllője: a mocsári teknős	9

A KASZPI HARAGOSSIKLÓ ÁLLOMÁNYÁNAK FELMÉRÉSE ÉS RÉSZLEGES ÉLŐHELYREKONTRUKCIÓ PESTHIDEGKÚTON

Babocsay Gergely, Vági Balázs

A Haragossikló-védelmi program általános céljai

- A megmaradt haragossikló-állományok feltérképezése és monitorozása
- Az élőhelyek minőségének javítása, az invazív növények, záródó fászfűzárak visszaszorítása
- A projektcélok minél több önkéntes bevonásával történő elérése
- A szakosztály működésének minél szélesebb körben történő megismertetése
- Többrejtű fajvédelmi program előkészítése a Vidékfejlesztési Minisztériummal együttműködésben

Előzmények

Szakosztályunk 2011 tavaszán indította el Haragossikló-védelmi Programját. Abban az évben elsősorban a budaörsi kopárok több pontján végeztünk felmérést, majd 2012-ben a Farkashegyen két alkalommal is végeztünk élőhelykezelést. 2012-ben a pesthidegkúti Vöröskőváron egy addig ismeretlen haragossikló-élőhelyre derült fény. 2013-ban A Természet Szolgálatában Alapítvány a Vidékfejlesztési Minisztérium által kiírt Zöld Forrás pályázatot nyert el a KHVSZ Pannonyík- és Haragossikló-védelmi programjainak támogatására, élőhelykezelésekre és ismeretterjesztő táblák felállítására. A pályázat támogatásával 2013 őszén egy kisebb darabon eltávolítottuk a Vöröskőváron agresszíven terjeszkedő nyárfák egy részét.

2014-es célkitűzések

- A 2013-ban megpályázott Zöld Forrás projektben vállalt feladatok (élőhelykezelés, ismeretterjesztő tábla készítése) befejezése, és a pályázat lezárása
- A Vidékfejlesztési Minisztérium megbízásából a felmérési és monitoring tevékenység kiterjesztése a Duna-menti és villányi élőhelyekre

1. ábra. A vöröskővári kezeléseket összesen több mint 17 önkéntes segítette.

A projekt résztvevői

- 2014-ben a felmérésekben a két projektvezető és további 21 önkéntes vett részt.
- Az élőhely-rekonstrukciós munkákból összesen 17 ember vette ki a részét.
- A projekthez eddig jelentős elvi és gyakorlati támogatást kaptunk a Duna–Ipoly Nemzeti Park és a Duna–Dráva Nemzeti Park igazgatóságaitól.

Engedélyek

A Szakosztály 2015. december 31-ig rendelkezik a felmérésekhez és az élőhelykezeléshez szükséges természetvédelmi engedéllyel. Engedély-iktatószám: OKTVF 14/7104-8/2012.

Költségvetés

2014-ben a program költségeinek nagy részét Zöld Forrás pályázatból fedeztük (pályázati azonosító: PTKF/1255/2013). A pályázat a Pannonyík-védelmi Program költségeit is

finanszírozta, de egyes közös eszközbeszerzések miatt a két tevékenység nehezen szétválasztható. A Zöld Forrás pályázat költségvetése:

Elnyert összeg	464 820
<i>Pályázati költségvetési kategória</i>	
Cserje- és fakitermelés, aprítékolás, önkéntesek ellátása	252 833
Ismertető tábla, irodaszerek	212 165
Összesen	464 998
<i>Különbség</i>	<i>178</i>

Más tevékenységeket (pl. útiköltség) a szakosztályi költségvetésből finanszíroztunk. A monitorozásért járó munkadíj is a szakosztályi költségvetésbe került, ebből a 2015. évi tevékenységeket fogjuk finanszírozni.

<i>Cél</i>	<i>Összeg</i>
Útiköltség	46 870
Ágvágó, metszőolló	4497
Összesen	51 367

A projekt 2014-es szakaszának rövid leírása

Élőhelykezelés

2014-ben két élőhelykezelési akcióra került sor a Vörösköváron: 2014. március 3-án, illetve 2014. október 26-án. A tavaszi élőhelykezelés során a 2013 őszén megkezdett cserje és fakivágást folytattuk, míg ősszel a kezelést követően feljövő gyökérsarjakat távolítottuk el. Az élőhely-kezeléseket összesen 17 önkéntes segítette (1-2. ábra). A vöröskövari élőhelykezelés eredményességét rendszeresen ellenőriztük. A levágott rezgő nyár gyökérről kihajtott, ezért szükség volt utólagos sarjvágásra. A sarjak vágását két alkalommal ellenőriztük (3. ábra). A levágott kőrisek csak mérsékelten fejlesztettek sarjakat, és csak a tőcsonkokról. Ezek a későbbiekben, mint kisebb bokrok fontos búvóhelyként és kis kiterjedésű árnyékolóként fognak működni, teljes elpusztításuk tehát nem cél. Az élőhelykezelést végző vállalkozó munkadíját, az önkéntesek ellátását, a felszerelés egy

3. ábra. A haragossiklós ismertető tábla a Farkas-hegyen

2. ábra. Próbaképpen csak kis területekről távolítottuk el a nyárfákat a Vörösköváron. A nyár gyökérről újaraszajdzott, amit 2014 őszén újra le kellett vágnunk.

részének biztosítását a Zöld Forrás pályázatból fedeztük. A levágott ágak egy részét leaprítékoltattuk, és a DINPI sas-hegyi látogatóközpontjának fűtésére beszállítottuk. Ezzel a projekt fenntarthatósági mutatóját javítottuk.

Ismeretterjesztő tábla kihelyezése

A Zöld Forrás pályázat keretében elnyert összeget az élőhelykezelésekre költöttük, valamint a Farkas-hegyen egy ismeretterjesztő táblát (3. ábra) állítottunk fel, amely bemutatja a kaszpi haragossiklót, valamint a programunkat.

Élőhelyfelmérések és haragossikló-észlelések

2014-ben elsősorban a vöröskövari élőhelyet monitoroztuk. Összesen 13 alkalommal figyeltünk meg haragossiklót, és néhány levedlett bőrt gyűjtöttünk be.

Két alkalommal végeztünk felmérést a Szársomlyón (2014. április 23. és 2014. szeptember 27.), ahol összesen 14 példányt figyeltünk meg.

A Duna menti élőhelyeken összesen 4 kiszálláson végeztünk (3-5. ábra) felméréseket (Dunakömlőd 2, Bölcske 1, Kisapostag, Dunaújváros, Paks, Dunaszekeső 1-1 alkalommal).

Dunakömlődön 2, felnőtt egyedek által levedlett bőrt találtunk, valamint egy frissen kikelt fiatal egyedét fogtunk. Pakson egy kifejlett egyedét figyeltünk meg.

4. ábra: A dunakömlődi élőhely

5. ábra. Kifejlett haragossikló vedlése Dunakömlődön

6. ábra. A Dunaújváros–Kisapostagi élőhely

A 2014. évi munkákban résztvevő személyek névsora:

Babocsay Gergely
Baracsy Ákos
Becsei Katalin
Bóna Andrea
Dajka Erzsébet
Dévényi Borbála
Elek Krisztián
Fehér Tamás
Fekete Sándor
Frics Bettina
Gál Zoltán
Gemzsi Patrícia
Görföl Tamás
Halpern Ádám

Halpern Balázs
Halpern Bálint
Hévizi Gergely
Katona Patrik
Kohut Vendel
Krecsák László
Kun Gábor
Jeszenszky Zsuzsa
Lantos Péter
Mizsei Edvárd
Mohr, Alexandra
Molnár Sándor
Nagy Dávid
Nagy Szabolcs

Németh Éva
Novák Adrián
Ócsai Péter
Péntek Attila László
Rahmé Nikola
Schmidt, Sascha
Simon Zita
Szelcsányi György
Tirpák Gábor
Tóth Marietta
Török Péter
Trócsányi Balázs
Vági Balázs

Publicitás

A program előrehaladásáról a KHVSZ honlapján és Facebook-oldalán többször beszámoltunk.

A PANNONGYÍK-VÉDELMI PROGRAM 2014-ES EREDMÉNYEI

Vági Balázs

A PANNONGYÍK-VÉDELMI PROGRAM ÁLTALÁNOS CÉLJAI

- a pannongyík hazai elterjedésének, korábban ismeretlen élőhelyeinek feltérképezése (elsősorban a Gödöllői-dombság és a Kiskunság területén)
- a veszélyeztetett élőhelyeken megfelelő kezeléssel a pannongyík fennmaradásának biztosítása
- a célok megvalósításába minél nagyobb számú önkéntes bevonása

2014-ES CÉLKITŰZÉSEK

- A 2013-ban megpályázott Zöld Forrás projektben vállalt feladatok (élőhelykezelés, ismeretterjesztő tábla készítése) befejezése, és a pályázat lezárása
- A pannongyík kiskunsági (Izsák, Kolon-tavi madárvárta) előfordulásának igazolása

A PROJEKT VÉGREHAJTÁSÁÉRT FELELŐS SZEMÉLYEK:

Vági Balázs, Dr. Kovács Tibor, Kovács Dániel (MME-KHVSZ)

ENGEDÉLYEK

A Szakosztály 2015. december 31-ig rendelkezik a felmérésekhez és az élőhelykezeléshez szükséges természetvédelmi engedéllyel. Engedély-iktatószám: OKTVF 14/7104-8/2012.

KÖLTSÉGVETÉS

2014-ben a program költségeinek nagy részét Zöld Forrás pályázatból fedeztük (pályázati azonosító: PTKF/1255/2013). A pályázat a Haragossikló-védelmi Program költségeit is finanszírozta, de egyes közös eszközbeszerzések miatt a két tevékenység nehezen szétválasztható. A Zöld Forrás pályázat költségvetése:

Elnyert összeg	464 820
<i>Pályázati költségvetési kategória</i>	
Cserje- és fakitermelés, aprítékolás, önkéntesek ellátása	252 833
Ismertető tábla, irodaszerek	212 165
Összesen	464 998
<i>Különbség</i>	<i>178</i>

Más tevékenységeket a szakosztályi költségvetésből finanszíroztunk (12 457 Ft útiköltség).

A 2014-ES TEVÉKENYSÉGEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

Új előfordulási hely igazolása

2013–2014 telén elpusztult pannongyík került elő a kiskunsági Homokhátságon, az izsáki Kolon-tónál található madárvárta épületében. A példány feltehetőleg a szabadból került oda telelőhelyet keresve, bár csekély esélye a máshonnan, akár külföldről történt behurcolásnak is van. Az állatot a Kiskunsági NP szakemberei eljuttatták a Magyar Természettudományi Múzeum Kételtű- és Hullógyűjteményébe, pontos alfaji meghatározása még nem történt meg. Ez lenne a pannongyík jelenleg ismert egyetlen alföldi előfordulási helye (az irodalmi adatokból ismert nyárlőrinci erdő az utóbbi évtizedek alatt jelentősen megváltozott, a pannongyík feltehetőleg ott már nem fordul elő, legalábbis korábbi kiszállásainkon kimutatni nem sikerült).

1. ábra. A Kolon-tó melletti homokbuckás (fotó: Vági Balázs)

2014 áprilisában néhány napot eltöltöttünk a lelőhely környékén, de a kedvezőtlen időjárás miatt pannongyíkot nem észleltünk. A Kolon-tónál lévő homoki gyepek és nyaras–borókások ugyanakkor meglepően jó állapotúak, a szárazodás kevésbé fenyegeti őket, mint a Kiskunságban másfelé (1. ábra). 2015-ben további erőfeszítéseket teszünk a pannongyík jelenlétének igazolására.

A pándi élőhelykezelés befejezése

A Zöld Forrás pályázatból finanszírozott 2013-as, pándi, hársas-völgyi élőhelykezelés során letermelt cserjék aprítékolását a NEFAG Zrt. 2014 tavaszán végezte el. A ledarált mulcs a helyszínen szétterítésre került, ez egy korábbi hasonló művelet után egy éven belül nyom nélkül elbomlott.

Ismeretterjesztő tábla állítása

A Zöld Forrás pályázat a haragossiklós tábla mellett még egy ismertető tábla állítását is előírta. Anyagilag egy meglévő, elavult tábla felújítására és új helyen történő felállítására volt csak lehetőség. A Naplás-tónál lévő, újabb táblákkal redundáns információtartalmú (mocsári teknősről szóló) és rossz állapotú táblát a Szent István Egyetem gödöllői botanikus kertjébe szállítottuk át és a keret felújítása után ott állítottuk fel, illetve láttuk el a pannongyíkot bemutató információs felülettel (2. ábra).

2. ábra. A pannongyíkot bemutató információs tábla a gödöllői botanikus kertben (fotó: Péntek Attila László)

A MÁTRA HERPETOFAUNISZTIKAI FELMÉRÉSE PROGRAM 2014-ES EREDMÉNYEI

Vági Balázs

2014-ben és 2015-ben a Szakosztály kiemelt feltérképezendő területe a Mátra. Célunk minél több kétéltű- és hulló-előfordulási adat gyűjtése és a herptérképen való rögzítése, valamint a főbb kétéltű-szaporodóhelyek felmérése. A program céljait minél több önkéntes bevonásával szeretnénk elérni. Emellett az MME közreműködésével zajló svájci projekt keretében is folyik a szaporodóhelyek monitorozása, és az ebből származó adatok szintén fölkerülnek a Herptérkép felületére.

2014-ben két főbb adatgyűjtésre került sor, augusztus 16-án Kékestetőtől Mátrafüredig tartó kirándulást szerveztünk, melyre kb. 15-en jöttek el. A túra során több kétéltű- és hullófajjal is találkoztunk, és így sok elfordulási adatot gyűjtöttünk a Herptérképre

2. ábra. Szalamandalárvák élőhelyének vizsgálata az augusztusi túrán (fotó: Vági Balázs)

forint szállás- és benzin-költséget használtunk fel.

1. ábra. Elhullott rézsikló megsemlélése az augusztusi túrán (fotó: Vági Balázs)

melyre kb. 15-en jöttek el. A túra során több kétéltű- és hullófajjal is találkoztunk, és így sok elfordulási adatot gyűjtöttünk a Herptérképre (1–2. ábra).

December 19–20-án az enyhe időjárás lehetővé tette néhány kevésbé ismert potenciális szaporodóhely előzetes vizsgálatát (3. ábra). Több hely már alkalmatlan volt szaporodásra, annyira kiszáradt vagy feltöltődött. Találtunk azonban olyan kis viztesteket is, amelyeket tavasszal feltétlenül megérné meglátogatni, pl. Nyírjes-tó, Barkás-tó, Kőkunyhó-tó, Áldozó-kút.

A programokra körülbelül 25 000

3. ábra. Egy ígéretes kétéltű-szaporodóhely feljegyzése decemberben (fotó: Vági Balázs)

ORSZÁGOS KÉTÉLTŰ- ÉS HULLÓTÉRKÉPEZÉSI PROGRAM

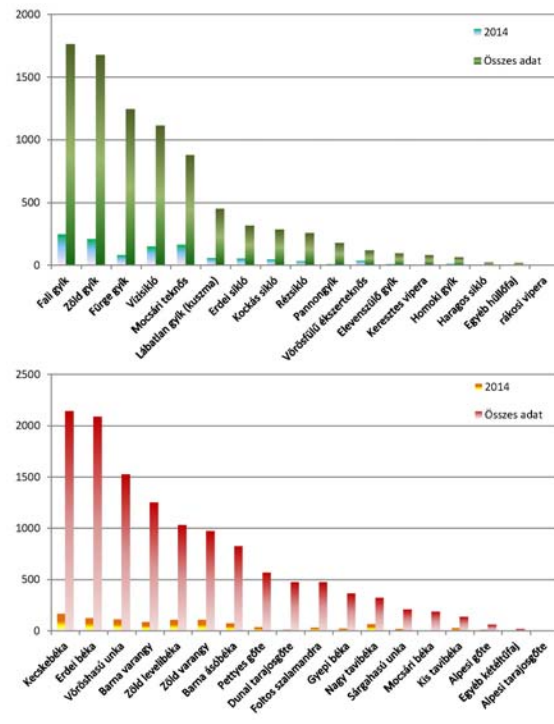
Halpern Bálint, Vörös Judit

Az Országos Kétéltű- és Hullótérképezés programunk 2014-ben is eredményes évet zárt, az önkéntesek összesen 2 146 új feltöltést küldtek be a honlapra, így a működés első 4 évében már több mint 21 000 előfordulási adat (12 670 kétéltű és 8 575 hulló) gyűlt össze a hazai herpetofaunáról.

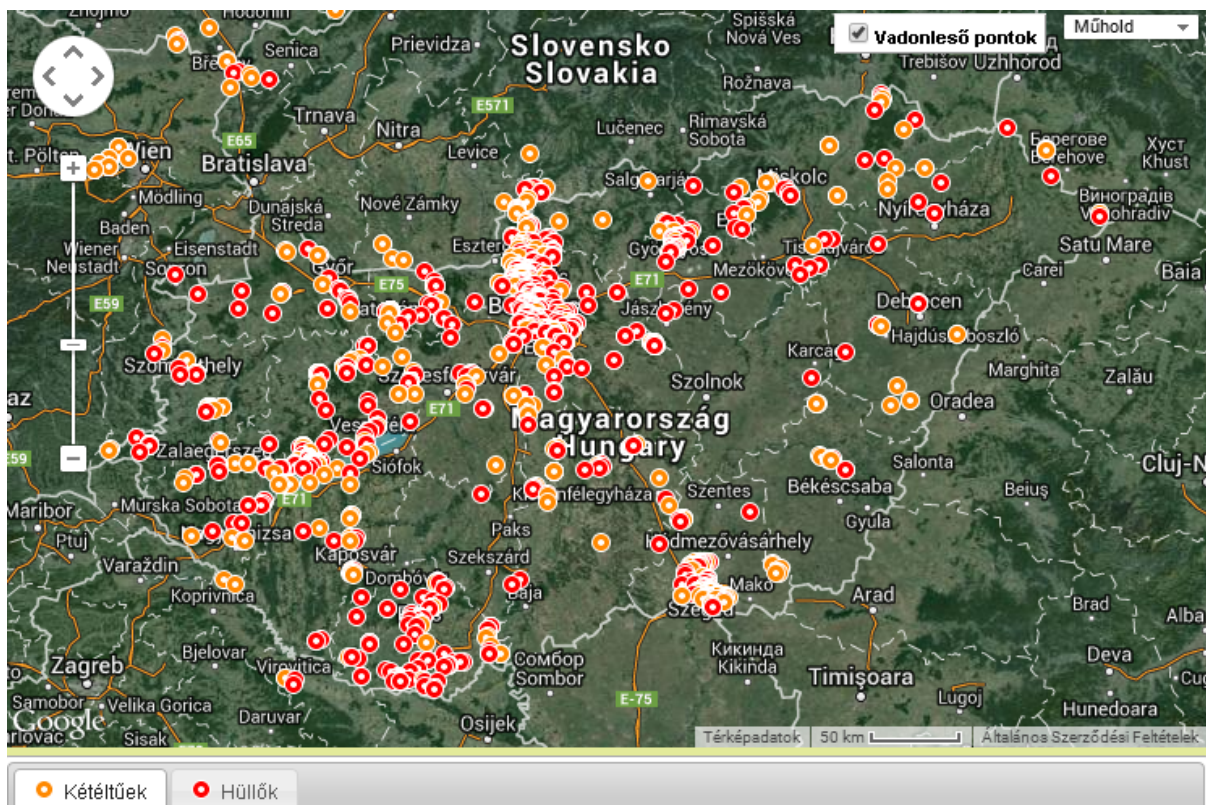
Az elmúlt évben összesen 117 új feltöltő regisztrált, akik közül 64-en megfigyelést is töltek fel. Eddig 486-an osztottak meg adatot az összesen regisztrált 705 felhasználó közül.

Jelenleg a legtöbb adatpont (2 141) kecskebéka megfigyelésről érkezett, míg a leggyakoribb hulló a fali gyík (1 763).

A 2014-es „célfajról”, a mocsári teknősről 119 megfigyelés érkezett, valamint 40 ékszerteknős előfordulási adatponttal is gyarapodott adatbázisunk.

1. Ábra: A 2014-es évben érkezett és az összes eddigi megfigyelés fajonkénti eloszlása.

2. Ábra: A 2014-es évben honlapunkra beérkezett adatok területi eloszlása.

ÉVZÁRÓ ÜLÉS – 2014. december 14.

Babocsay Gergely

Az MME Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya idén is megtartotta ünnepi évzáró ülését. Mint minden évben, idén is olyan helyen rendeztük meg az eseményt, ahol a résztvevők az együttlét élményén túl egy kis plusz ajándékban is részesülhettek. Ezúttal a Magyar Természettudományi Múzeumban jöttünk össze és a találkozónk nyitóeseményeként a résztvevőkkel együtt a Múmiavilág című kiállítást tekinthettük meg szakmai vezetéssel.

A program a jól bevált menetrendet követte: elsőként a szakosztály elnöke foglalta röviden össze a 2014-ben elvégzett munkát, majd a hazai herpetofauna térképezésének eredményeit ismertettük a megjelent mintegy 60 fővel. Szakosztályi és egyéb kétéltű-hüllős relikviákból összeállított ajándécsomagokkal külön jutalmaztuk a legaktívabb önkénteseinket, illetve a kiemelkedő teljesítményeket:

- Takács Péter vehette át, aki 303 adatpontot osztott meg velünk, amiből ráadásul 180 megfigyelést (59%) fotóval is illusztrált, még hozzá nem is akármilyen minőségű képekkel!
- A 2. legtöbb adatpontért (226 adatpont - 167 fotó (73%)), illetve az „Év fajáról” készített legszebb fényképért a "Legsokoldalúbb feltöltő" díját adományoztuk Tóth Mariettának, aki ezen túlmenően még számos ismeretterjesztő előadást is tartott a témában.
- Szintén kiemelkedő előadás-szervező munkáért jutalmaztuk Péntek Attila Lászlót és Heltai Botondot.
- Az „Év fajához” kapcsolódó legtöbb feltöltés díját Dr. Kókai Károly kapta, aki 204 megfigyelésből összesen 39 mocsári teknős és 1 ékszerteknős adatponttal gazdagította adatbázisunkat.
- A "Legtöbb területről feltöltő" felhasználó idén Mizsei Edvárd volt, akinek 85 adatpontja 8 megyénkből és Aggtelek szlovákiai részéről származott.
- Végül, de nem utolsó sorban a "Legszebb fotó" díját idén Katona Patriknak ítéltük oda, aki egy zöld levelibékáról készült portréval érdemelte ki elismerésünket.

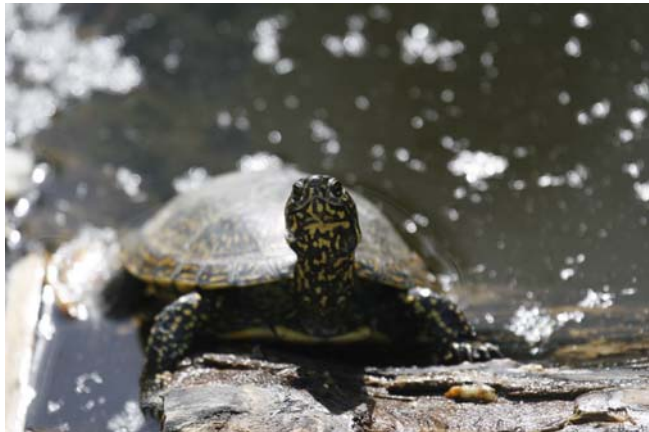
Az eseményen kiállítást is rendeztünk az idei, gyerekeknek megrendezett rajzverseny győztes rajzaiból. Két apró versenyző el is jött az ülésre, ők különdíjban és nagy tapsban részesültek. Az esemény zárásaként Ősi Attila paleontológus tartott előadást a magyarországi őshüllő-leletekről.

AZ ÉV HÜLLŐJE: A MOCSÁRI TEKNŐS

Becsei Katalin, Halpern Bálint, Vörös Judit

Az előző évekhez hasonlóan Szakosztályunk idén is kiválasztott egy fajt, melyre 2014-ben megkülönböztetett figyelem irányult. 2014-ben az év hullójének a mocsári teknőst választottuk. Az év folyamán e faj szélesebb körű megismertetését tűztük ki célul.

A faj népszerűsítését segítő, az év folyamán 2000 példányban elkészült egy ismeretterjesztő kiadvány. További hasznos segítségként a honlapra felkerült és letölthetővé vált az év fajával kapcsolatos ismeretterjesztő előadásunk, valamint egy képválogatás is. Idén a mocsári teknőst ábrázoló használati- és emléktárgyak (póló, bögre, hűtőmagnes), valamint 2000 kitűző is készült.

Annak jegyében, hogy minél több korcsoport felé tudjuk közvetíteni az „év hullője” program fontosságát, valamint a Szakosztály tevékenységét, a témában az év folyamán 15 ismeretterjesztő előadást tartottunk magunk is, önkénteseink aktív részvételével. Az előadásokhoz és egyéb rendezvényekhez elkészítettünk 3 könnyen felállítható posztert, melyek a mocsári teknősön és az idegenhonos teknősfajokon kívül a Szakosztályt és az Országos Kétéltű- és Hullótérképezés Programunkat ismertetik. Az MME és a KHVSZ honlapokon az év fajt érintő nagyobb események megjelentek valamint született egy átfogó cikk is a Madártávlatban.

Kezdeményezésünk sok esetben "külsős" szervezeteket is megmozgatott. Így jutottunk el például a Wekerlei Kultúrházba, ahol előadásokon kívül interaktív standokkal mutattuk be a hazai kétéltű- és hullófajokat, valamint a védelmükre tett intézkedéseinket. Nem csak Budapestre hívtak meg minket, hanem örömmel kaptunk meghívást Tordasról is, a helyi általános iskolától, ahol alsós és felsős osztályoknak tartottunk előadást. A legfigyelemreméltóbb kezdeményezés a budapesti XIII. kerületi Számítástechnikai Általános Iskolától jött, akik interaktív foglalkoztatóinkat is felhasználva Tehetségnapot hirdettek, az „Év fajai” témakörben.

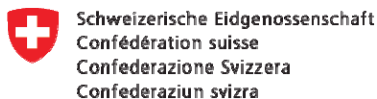
Az előző évekhez hasonlóan rajzpályázatot is hirdettünk gyermekek számára - 3 kategóriában: óvodás, alsó-és felső tagozatos. A több mint 200 beérkezett rajz közül nagyon nehéz volt a választás. Igazán igényes és kreatív művek érkeztek be idén is, így a dobogósok mellett számos különdíjast is jutalmaztunk, így összesen 14 gyermek kapott szakosztályi emléktárgyból összeállított ajándécsomagot.

Az Év Hullője megjelent az MME kisebb-nagyobb rendezvényein, mint például a Családi Nap a Jókai Kertben vagy a Tatai Vadlúd Sokadalom is. Ez a jelenlet részben a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásaiból MME-hez befolyt összegre kiírt Belső Pályázaton nyertes 11 Helyi Csoportnak is köszönhető, akik a szakmai és anyagi támogatásnak köszönhetően országszerte mintegy 30 kétéltűekről és hullőkről szóló előadást és vezetett túrát szerveztek, melyen több mint 1.000 fő vett részt.

Az általuk szervezett felméréseknek is köszönhetően az Országos Kétéltű- és Hullőtérképezés honlapjára 2014-ben 119 mocsári teknős és 40 ékszerteknős adat érkezett be. Bízunk abban, hogy 2015-ben is ideihez hasonló eredményes évet zárhatunk majd!

Az „Év hullője – Év kétéltűje” programot a Svájci Hozzájárulás által finanszírozott "Fenntartható természetvédelem magyarországi Natura 2000 területeken" projekt támogatásával valósítjuk meg.

AZ ÉV KÉTÉLTŰJE 2015-BEN: DUNAI TARAJOSGŐTE

PROGRAMJAINK TÁMOGATÁSÁÉRT KÜLÖN KÖSZÖNETTEL TARTOZUNK AZ ALÁBBI SZERVEZETEKNEK:

